

PREDICATUL ȘI PROBLEMA VERBULUI COPULATIV LA G. IVĂNESCU¹

DINU MOSCAL*

1. Perspectivă generală

Preocuparea pentru problemele de teorie a limbii și înclinația pentru o perspectivă logico-filozofică în clarificarea unor concepte lingvistice sunt două dintre caracteristicile definatorii ale lingvistului ieșean, chiar dacă între lucrările sale de referință nu apare și o scriere teoretică în care să-și fi expus o concepție proprie asupra limbajului, a raportului său cu artele și cu logica, sau asupra limbii în general, situată între cauze (la nivelul popular) și finalitate (la nivelul limbii literare), și în care să coreleze terminologiile propuse cu ocazia analizei faptelor concrete de limbă. Cunoscutul său spirit critic transpare în special în abordarea acestor chestiuni teoretice ale limbii, unde adesea este tranșant și indică direcții care ar elimina unele confuzii sau chiar care ar trebui să reorganizeze totul în anumite paliere ale studiului limbii. Lucrările sale cu caracter teoretic nu constituie totuși partea cea mai semnificativă din întregul operei sale. În principiu, se poate afirma că, în ceea ce privește lingvistica teoretică, studiile lui Ivănescu s-au concentrat în jurul chestiunilor de sintaxă.

Cursul de sintaxă a limbii române (predat la Universitatea din Iași între anii 1947 și 1949, cf. Ivănescu 2004: 5) este și singura lucrare de dimensiuni mai mari dedicată acestui domeniu. Problematika predicatului și a verbului copulativ apare ilustrată la Ivănescu mai clar în două dintre articolele sale de mai târziu, intitulată *Gramatica și logica* (în două părți) și *Nume și verb*. Analiza percepției lui Ivănescu asupra acestor concepte lingvistice va urma o ordine ierarhică, începând cu opinia sa despre gramatică în general și despre părțile de vorbire, continuând cu soluția sa

¹ Această lucrare a fost realizată în cadrul Proiectului „Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, dezbateri, perspective”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, POSDRU/89/1.5/S/56815.

* Academia Română, Filiala din Iași, bd. Carol I, nr. 8, România.

pentru o viziune mai apropiată de obiectul de studiu, cu definirea verbului și a predicatului și, în final, cu analiza unuia dintre elementele constitutive ale predicatului nominal, verbul copulativ.

2. Gramatica părților de vorbire

Strâns legat de perspectiva logicii aristotelice, istoricul părților de vorbire, privite nediferențiat ca entități gramaticale până în secolul al XVII-lea (vezi Pfister 1976: 112), arată o asemenea stabilitate a tradiției logiciste în modul lor de definire, încât este greu de crezut că această perspectivă se va putea schimba. Părțile de vorbire continuă să fie privite ca niște clase lexicale, deși însăși sintagma „parte de vorbire” arată că definiția ar trebui să se bazeze pe funcția pe care o îndeplinesc la nivelul discursiv al limbii. În realitate, categoria părților de vorbire trebuie să se bazeze pe un *cum* al cuvântului, și nu pe un *ce* (semantica lexicală) al acestuia (Coseriu 1987a, 1987b, Coșeriu 2004). Prin conținutul lexical nu se poate individualiza vreo parte de vorbire, deoarece acesta poate fi comun mai multor părți de vorbire lexical-semantice, iar orice conținut lexical poate fi redat într-o limbă printr-un substantiv, ca „obiectualizare” a realității percepute în modul propriu vorbitorilor fiecărei comunități lingvistice.

Observații asupra acestei chestiuni au făcut mai mulți lingviști (Saussure 1998: 29, 133; Hjelmslev 1968: 8; Coșeriu 2004; Wilmet 1997: 282–283), însă o schimbare de perspectivă în definirea părților de vorbire implică o schimbare generală la nivelul morfologiei ca știință. În această privință se exprimă și Ivănescu, însă făcând referință la direcția structuralistă, acuzată că nu ar fi ținut cont de realizările anterioare ale neogramaticilor: „studiul claselor de cuvinte se găsește și la structuraliști în același stadiu în care se găsea în antichitate [...]. Astfel ni se pare nouă că stă lucrul cu problemele fundamentale ale morfologiei și cu terminologia morfologică, pe care structuraliștii le-au lăsat neatinsse. Noi credem că tocmai în acest domeniu este necesară o mare schimbare, chiar dacă avem a face cu concepții general răspândite și cu o terminologie care pare a fi tot ce e mai înrădăcinat în știința limbii” (Ivănescu 1965: 423). În realitate, însuși Saussure, cel considerat părintele structuralismului, se exprimă în termeni la fel de tranșanți în această privință: „La început s-a făcut ceea ce se numea gramatică. Acest tip de studiu, inaugurat de greci și continuat, în primul rând, de francezi, este fondat pe logică și este lipsit de orice vedere științifică și dezinteresat asupra limbii în sine” (Saussure 1998: 29).

Problema lingvisticității părților de vorbire este una general recunoscută, dar, după cum arată și Ivănescu, nu se rezumă la cazul particular al părților de vorbire, ci reflectă o stare a întregii morfologii. Necesitatea unei soluționări a acestei chestiuni era resimțită și de către Saussure, care indică și dificultatea pe care o presupune: „lingvistica lucrează fără încetare cu concepte făcute de gramaticieni, concepte despre care nu se știe dacă într-adevăr corespund unor factori constitutivi

ai sistemului limbii. Dar cum să o știm? Și dacă aceste concepte sunt niște fantome, ce realități să le opunem?” (*ibidem*: 124).

În mod surprinzător, modul în care se poziționează Ivănescu în vederea soluționării problemelor din morfologie pare a fi într-un dezacord evident cu perspectiva celorlalți lingviști amintiți. La fel ca și Saussure, care consideră că lipsa de adecvare la obiectul supus cercetării (limba) a conceptelor folosite în lingvistică provine din ascendența în logică a acestora, în special a celor din gramatică, și ceilalți mari lingviști menționați au același punct de vedere, observație aflată în deplină concordanță cu ceea ce indică istoria gramaticii. Lingvistul ieșean pare să se îndrepte în sensul contrar: „Punctul de vedere pe care ne plasăm, acela al analizei limbii făcute pe analiza gândirii – ne referim însă la cele mai noi cuceriri ale logicii – ne îngăduie să vedem că tocmai în morfologie este de schimbat aproape totul” (Ivănescu 1965: 423).

3. Ipoteza „logică” a lui Ivănescu

În general, observațiile lingviștilor asupra gramaticii incriminează ascendența ei logică, iar Ivănescu nu poate să facă excepție în fața unei realități istorice evidente (Ivănescu 1963: 261). Întrebarea formulată de Saussure și citată mai sus, cu privire la înlocuirea conceptelor logice din lingvistică, primește un răspuns surprinzător din partea lui Ivănescu: eliminarea confuziilor produse prin preluarea conceptelor logice de către gramaticieni se poate soluționa chiar prin revenirea la logică. Nu trebuie însă neglijată accepția termenului „logică” la Ivănescu. Acesta face o diferențiere între o logică ontologică – cea care, conform opiniei sale, stă la baza conceptelor din gramatică – și o logică a gândirii în general. În acest fel se explică aparenta contradicție între o afirmație precum „gramaticii greci și latini [...] identificau limba cu gândirea și deci categoriile gramaticale erau considerate categorii logice” (Ivănescu 1963: 259) și o alta, din aceeași lucrare, prin care autorul dă soluția problemei tocmai prezentate: „[...] vrem să dovedim că structura limbii nu se poate explica decât prin structura gândirii” (*ibidem*: 261). Prin urmare, cititorul textelor ivănesciene trebuie să identifice două accepții ale termenului *logic(ă)*: o logică *rațională*, care corespunde științei numite astfel și ale cărei argumente în privința adevărului sau falsului vin din planul ontologic și o logică *generală*, care pentru Ivănescu este aceeași cu gândirea în general (nu cu gândirea logică), desemnată adesea la Ivănescu prin termenul *logic(ă)*. Conform acestui punct de vedere, el afirmă că „astăzi punctul de vedere lingvistic se deghizează într-un punct de vedere ontologic”, cu specificarea că „punctul de vedere ontologic este cel care se impune din capul locului la analiza limbajului” (*ibidem*), dar că „punctul de vedere ontologic nu poate fi menținut în analiza morfologică a limbii sau, dacă este menținut, trebuie completat cu un alt punct de vedere. Acest punct de vedere nu poate fi decât cel logic, al gândirii, căci planul gândirii se interpune între planul ontologic, al realității, și planul lingvistic, al expresiei prin cuvinte, propoziții și

fraze” (*ibidem*: 262). Așadar, pentru Ivănescu există o logică în raport direct cu onticul, care trebuie eliminată din gramatică (dar necesară în analiza limbajului în general), și o logică cu rol de intermediar între realitatea ontică și limbă. Astfel, gramatica actuală (pentru că nu s-a schimbat nimic între timp) ar fi o transpunere neadecvată a logicii ontologice, iar noua gramatică ar trebui să se bazeze pe o logică generală, care corespunde apercepției intelectuale și care se reflectă în structura gramaticală a unei limbi. Distincția nu are însă valoare metodologică în argumentația lui Ivănescu, astfel că, în unele cazuri, arată limitele conceptelor gramaticale preluate din logică, iar în alte cazuri recurge chiar la argumentul aristotelic al acestor concepte (Ivănescu 1965: 424).

4. Verbul

Păstrând în prim-plan perspectiva unei logici generale, adică o gândire generală, Ivănescu consideră că „este, hotărât, o greșeală să se limiteze judecățile numai la acele afirmații și negații, numai la acele gândiri, care «enunță» o noțiune, care [...] ne arată calitățile sale specifice și deci permanente”, deoarece, continuă Ivănescu, există și o altfel de gândire decât cea despre generalul permanent, și anume aceea despre „particularul trecător”, care nu exprimă noțiuni, ci doar note, fapt pe care Meillet nu l-ar fi putut observa, deoarece el a considerat că verbul reflectă „de-a dreptul planul ontologic, al realității, iar nu planul gândirii, planul logic” (Ivănescu 1964: 199–200). Prin urmare, limba prezintă și predicate care reflectă accidente și, de aceea, analiza ei la nivelul discursiv nu poate fi asimilată analizei logice. Aceeași observație o face și în cazul substantivului: „întrucât substantivul nu exprimă numai existențele «substanțiale», dar și însușirile, acțiunile, procesele etc., dacă apar în actul gândirii ca noțiuni, termenul *substantiv* este cu totul nepotrivit pentru a denumi clasa de cuvinte în discuție și am propus ca termenul *nume* să fie întrebuițat în locul lui” (Ivănescu 1965: 423). În acest fel, Ivănescu elimină partea de semantică lexicală din definiția verbului, definiție care de multe ori se limitează la această parte, adică fără a se mai include specificarea referitoare la conjugare (care, analizată cu atenție, se dovedește a fi o definire circulară, deoarece conjugarea nu este altceva decât flexiunea verbală și, prin urmare, definiția verbului prin conjugare înseamnă „cu comportament morfologic specific verbului”). Soluția dată de Ivănescu este identificarea verbului cu predicatul, adică se propune o identitate între parte de vorbire și funcție în acest caz², afirmând că „termenul *verb* este în fond echivalent cu predicat” (*ibidem*: 425). Acesta este motivul pentru care aprecierile cu privire la verb nu se limitează la statutul acestuia de parte de vorbire, ci implică și funcția de predicat. Afirmației referitoare la identitatea dintre verb și predicat i se adaugă o specificare foarte

² Despre problematica aplicării criteriului identității între parte de discurs și funcție la nivel general, vezi Brøndal 1928: 234–235.

importantă în ceea ce privește funcția; această specificare rămâne însă izolată, dar ar fi trebuit să aibă implicații importante în definirea predicatului și a verbului copulativ: „[...] verbul singur este predicat, adică este vorbire, este afirmare sau negare despre ceva” (*ibidem*: 425).

5. Predicatul

Urmând planul logic și considerând că „a afirma și a nega din definiție ar putea fi înlocuite cu a gândi” (Ivănescu 2004: 119, notă), Ivănescu propune eliminarea separării între subiect logic și predicat logic, pe de o parte, și subiect și predicat gramatical, pe de altă parte, deoarece subiect și predicat gramatical nu poate fi decât subiectul și predicatul logic, adică să se admită că o propoziție este formată numai din subiect și predicat ca unități simple sau complexe din punct de vedere formal (Ivănescu 1964: 200, 2004: 119). Însă tot el observă următoarele: „construcția propoziției este indiferentă față de subiectul și predicatul propoziției și judecării”, dar consideră că propozițiile trebuie interpretate conform mesajului transmis (Ivănescu 1964: 201). Desigur, transpunerea structurii lingvistice într-o structură logică (semantică) nu înseamnă decât tocmai ceea ce Ivănescu încercase să elimine ca fiind neadecvat prin critica logicii ontologice, deoarece studiul limbii nu poate fi redus la enunțurile logice. Astfel, deși multe dintre observațiile sale legate de predicat sunt corecte, iar argumentele pentru o nouă abordare sunt în mare măsură pertinente, Ivănescu nu este întotdeauna consecvent cu sine însuși, deoarece combină argumente din ambele planuri sau se bazează uneori și pe tradiția logicistă a gramaticii, ca atunci când definește predicatul: „«predicarea» se exprimă prin simpla alăturare a predicatului la subiect sau a sintagmei predicat la sintagma subiect” (Ivănescu 1965: 424). Limba arată că (exceptând sintaxa mixtă, unde participă și contextul lingvistic sau cel pragmatic) enunțurile pot fi formate numai din predicat și că negația și afirmația poate fi izolată, adică nu este numai decât afirmație despre ceva, așadar simplă afirmație sau negație a ceva. Ivănescu susține și el acest lucru (Ivănescu 2004: 132, 138), însă nu ține cont de faptul menționat în definiția citată mai sus. Dacă definiția predicatului nu se limitează la limbile indoeuropene, unde flexiunea este unul dintre indiciile importante în identificarea părților de discurs și a funcțiilor sintactice, definiția predicatului prin simpla afirmație a unui conținut propriu prezintă un grad de adecvare superior definițiilor din gramaticile actuale.

Definiția lui Ivănescu, bazată pe afirmație, probabil fără a fi străină de definiția din Gramatica de la Port-Royal³, este cu siguranță mai aproape de

³ „Ainsi le verbe, selon ce qui lui est essentiel, est un mot qui signifie l'affirmation. Mais si l'on veut joindre, dans la définition du verbe, ses principaux accidents, on le pourra définir ainsi: *Vox significans affirmationem, cum designatione personae, numeri et temporis: Un mot qui signifie l'affirmation, avec désignation de la personne, du nombre et du temps*” (Arnauld, Lancelot 1810: 332).

realitatea limbii decât cea clasică, logico-semantică, în care se pune accentul pe conținutul afirmat și nu pe modul în care acel conținut este afirmat, deoarece, fără a fi afirmat, un conținut semantic nu poate fi considerat un enunț. În acest fel se justifică și observațiile sale critice, precum cea referitoare la afirmația lui Porzig că enunțurile impersonale ar avea subiect, Ivănescu considerând, pe bună dreptate, că, acolo unde apare (în limbi precum germana, franceza sau engleza), pronumele nu este decât marcă a persoanei. Dat fiind că pronumele din enunțurile impersonale nu poate fi subiect, concluzia este aceea că „pot exista și fraze fără subiect”. Însă identitatea dintre subiectul și predicatul logic și subiectul și predicatul gramatical îl conduce pe Ivănescu la afirmații care nu pot fi acceptate, decât dacă le situăm într-un plan al unei logici generale: „Dar, dacă există fraze fără subiect, există și judecăți fără subiect. Logica trebuie să ia în considerare și astfel de cazuri”. Logica nu se va ocupa niciodată de astfel de fraze, pentru că nu ele constituie obiectul său de studiu. Ivănescu are în vedere o logică generală, de aceea utilizează și termenul *gândire* pentru această logică generală, însă logica generală ca mod coerent de gândire nu este o știință, ci o capacitate umană. Obiectul logicii, așa cum o arată Aristotel în partea introductivă a opusculului *Despre interpretare*, este logosul apofantic, adică numai o parte din vorbirea în general, numită logos semantic. Ivănescu devine chiar puțin ironic la aceste presupuse deficiențe ale logicii: „Logicienii nu mai admit alte categorii de judecăți [în afară de cele categorice, ipotetice și disjunctive, n.n.]. Dar aceasta este o deficiență a lor” (Ivănescu 2004: 138). Totuși, o logică ce corespunde în totalitate limbii nu poate fi presupusă, iar logica nu s-a ocupat niciodată de gramatică. Analiza enunțurilor logice înseamnă analiza substratului logic al enunțului, și nu a structurii lor gramaticale sau a valorii sintactice a elementelor care formează enunțul.

Un răspuns în privința raportului dintre analiza logică și analiza lingvistică a actelor lingvistice îl oferă Coșeriu: „Der Logik geht nicht um die Rede als sprachliches Phänomen, sondern vielmehr um den darin ausgedrückten Gedanken und höchstens um das Verhältnis von Gedanken und sprachlichen Ausdruck” (Coșeriu 1987a: 2). Coșeriu consideră că există două accepții ale logicii, o logică a gândirii în general și o logică a gândirii raționale și că limba se asociază cu primul tip de logică, numai o parte din limbă corespunzând logicii raționale, logosul apofantic. Logica științei limbii (gramatica drept disciplină care cercetează și descrie structura unei limbi) constă în adecvarea la obiectul de studiu, afirmă Coșeriu. Dacă obiectul de studiu, limba, corespunde unei logici generale, structura descrisă în gramatică trebuie să reflecte acest fapt (Coșeriu 1987a: 4). Dacă gramatica ar urma principiile logicii raționale, atunci ar fi inadecvată obiectului de studiu și, prin urmare, „illogică”. Așadar, o extensie a logicii prin care să se cuprindă toate tipurile de enunț, așa cum credea Ivănescu, nu este posibilă. Ideea trebuie însă înțeleasă dincolo de termenii folosiți. Pentru Ivănescu, gramatica trebuie să corespundă unei astfel de logici, identică cu gândirea în general, identificată în diversele forme ale enunțurilor lingvistice, fapt ce nu poate fi

contestat. Soluțiile propuse de Ivănescu pentru o redefinire a conceptelor cu care lucrează gramatica actuală sunt cu siguranță mai adecvate limbii, căci gramaticile încă nu s-au eliberat de viziunea logică asupra limbii. Definiția predicatului ca *vorbire*, cu sensul de „afirmație în general” (care include și afirmația, și negația), devine aplicabilă și în cazul enunțurilor lingvistice nonverbale (adică verbul nu este suplinit prin context) din sistemele unor limbi precum maghiara sau ebraica, unde absența verbului copulativ nu poate fi considerată o elipsă, deoarece prezența lui în asemenea fraze nu este permisă de sistemul limbii (vezi Agnel 1999: 114–116 și Ehlich 2005: 111–119).

6. Verbul copulativ

Limitând analiza la predicatul verbal și pornind de la definiția predicatului ca afirmație a ceva, Ivănescu arată că rolul copulei nu poate fi limitat la statutul de „element de legătură” din logică:

„Copula arată, în limbile în care apare, că avem o propoziție teoretică sau o judecată, iar nu o sintagmă subiect. Copula este semnul că avem o propoziție, iar nu o sintagmă subiect. Din această cauză ea nici nu-și merită numele de copulă. Acest termen trebuie părăsit și înlocuit cu *indiciu de propoziție* sau *indiciu de judecată*, chiar *indiciu de predicat*, *indiciu de predicatie*. Legarea termenilor se face astfel: prin acord, consecutio temporum și recțiune. O dovadă că nu legarea este scopul așa-numitei copule o constituie faptul că în vorbire se leagă de multe ori determinatul ori determinantul fără verbul *a fi*. Așa-numita copulă nu apare decât în cazul legării predicatului cu subiectul, deci tocmai la legarea prin care se naște judecata sau propoziția teoretică. Dar, repet, nici în acest caz așa-numita copulă nu este obligatorie și este înlocuită în unele limbi cu alte mijloace (în rusă, ea este înlocuită cu o formă specială a adjectivului predicat, deosebită de aceea a adjectivului care nu e predicat). Așadar, nu există copulă” (Ivănescu 1964: 197–198).

„Chestiunea copulei” trebuie corelată și cu Ivănescu 2004: 66–67, unde îl amintește pe Meillet și problema frazei nominale pure din limbile semitice și citează și definiția frazei de la Meillet: „une phrase consiste essentiellement en une affirmation, elle comprend au besoin un sujet, c'est-à-dire un mot qui indique de qui ou de quoi quelque chose est affirmé, et est normalement un prédicat, c'est-à-dire un mot qui indique ce qui est affirmé. Le sujet peut n'être pas exprimé, s'ils est connu des interlocuteurs” (Meillet, *Linguistique historique et linguistique générale*, apud Ivănescu 2004: 67).

Conform definiției acceptate, actul predicatiei constă în afirmația însăși, și nu în ceea ce se afirmă. În cazul predicatului nominal, din punct de vedere logic există un predicat, adică ceea ce se afirmă, și copula, adică „elementul de legătură”. Gramaticile au preluat această analiză logică a predicatului nominal, care s-a păstrat până astăzi, deși identificarea predicatului nu se bazează niciodată pe identificarea predicatului nominal, ci pe aceea a verbului copulativ. Această constatare extrem de simplă, dar care nu se poate impune în fața tradiției statuate prin gramatici, este foarte probabil și argumentul care îl face pe Ivănescu să susțină

că ceea ce gramaticile numesc și consideră că este o copulă nu are rol de copulă la nivel lingvistic și să o numească „indiciu de predicat/predicație”. Același lucru îl afirmă și despre verbul predicativ: „Trebuie să spunem totuși că numai verbul la unul din modurile predicative creează propoziția, indiferent dacă el este sau nu predicatul real al judecății (face excepție fraza nominală pură). Verbul la unul din modurile predicative este un indiciu al propoziției sau, ceea ce e totuna, al predicatului. (Poate aceasta a făcut să se creadă atâta timp că el e oricând predicat)” (Ivănescu 1964: 202). Așadar, fără a se exprima explicit, Ivănescu arată că, din punct de vedere gramatical, rolul predicativ în cadrul predicatului nominal nu-i revine numelui predicativ, așa cum este în logică, ci verbului copulativ. Desigur, afirmația ca act lingvistic în cadrul unei fraze nominale nu este îndeplinită de numele predicativ, ci de verbul copulativ. Numele predicativ este doar specificarea afirmației indicate prin verbul copulativ. Ivănescu nu continuă analiza la următorul nivel, adică, după ce răspunde întrebării „În ce constă predicația la nivel lingvistic?” și ajunge la răspunsul că aceasta constă în afirmație, nu își propune să dea un răspuns și la întrebarea „În ce constă afirmația?”.

Chiar și rămânând la acest pas făcut de Ivănescu, trebuie reținută ideea că, din perspectiva limbii, predicatul s-ar defini ca afirmația a ceva (despre altceva, în majoritatea cazurilor), și nu ceea ce se afirmă despre altceva, astfel că accentul cade pe verb, fie acesta și „copulativ”. „Afirmația a ceva” și „ceea ce se afirmă despre ceva” fac diferențierea dintre planul lingvistic și cel logic, căci în primul caz este vorba despre actul în sine, în timp ce în al doilea caz este vorba despre ceea ce e supus actului. Acest fapt conduce la o altă analiză a predicatului nominal, căci afirmația se face prin verbul numit copulativ, prin care se afirmă ceva, afirmația fiind specificată prin numele predicativ.

7. Concluzii

Problema gradului de adecvare a definiției predicatului în gramatici este un fapt cunoscut, astfel că observațiile critice în acest sens constituie deja o regulă în lucrările care abordează această chestiune. Ivănescu încearcă o rezolvare a acestei probleme prin depășirea cadrului logic în care s-a stabilit definiția predicatului, a verbului și a verbului copulativ. Lingvistul ieșean consideră că acest lucru este posibil prin lărgirea domeniului logicii, încât aceasta să cuprindă toate faptele de vorbire, ajungându-se astfel la un alt fel de logică, care să se identifice cu gândirea în general. În realitate, gramatica este cea care trebuie să depășească un cadru logico-semantic și să ajungă o știință care să cuprindă toate faptele de limbă. Ivănescu încearcă să facă acest lucru în cazul definirii actului predicației, care nu poate fi definit în planul limbii pe baza substratului logic. El consideră că predicatul trebuie definit ca afirmație a ceva. Această definiție este valabilă atât pentru predicatele din propozițiile cu subiect și predicat, cât și pentru cele fără subiect. De asemenea, verbul copulativ nu mai poate fi considerat un element de

legătură, deoarece prin verbul copulativ se face afirmația. Urmând acest raționament, putem considera că numele predicativ este specificarea afirmației realizate prin verbul copulativ. Astfel, raportul dintre elementele constitutive ale predicatului nominal este invers față de cel impus prin analiza logică.

Ivănescu nu continuă analiza în această direcție, astfel încât să arate și modul în care se realizează afirmația, adică ce anume face ca un enunț să fie un enunț și nu doar o sintagmă. O astfel de analiză ar fi dus la constatarea că afirmația este posibilă prin timpul gramatical, informația specifică verbului. În cazul enunțurilor nonverbale, timpul este subînțeles, acesta fiind și motivul pentru care Hjelmslev (1971: 200) ajunge la concluzia că timpul aparține în realitate frazei.

BIBLIOGRAFIE

- Agnel 1999 = Éva Agnel, *Phrase nominale et phrase avec „être” en hongrois*, Aix-en-Provence, Université de Provence – Service des Publications.
- Aristotel 1998 = Aristotel, *Organon*, I, traducere, studiu introductiv, introduceri și note de Mircea Florian, București, Editura IRI.
- Arnauld, Lancelot 1810 = A. Arnauld, C. Lancelot, *Grammaire générale et raisonnée de Port-Royal*, Paris, Bossange et Masson.
- Brøndal 1928 = Viggo Brøndal, *Les parties du discours. Parties orationis*, Copenhague, Græbe.
- Coseriu 1987a = Eugenio Coseriu, *Logik der Sprache und Logik der Grammatik*, în *Formen und Funktionen. Studien zur Grammatik*, Tübingen, Max Niemeyer, p. 1–23.
- Coseriu 1987b = Eugenio Coseriu, *Über die Wortkategorien («partes orationis»)*, în *Formen und Funktionen. Studien zur Grammatik*, Tübingen, Max Niemeyer, p. 24–44.
- Coșeriu 2004 = Eugeniu Coșeriu, *Logicism și antilogicism în gramatică, în Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*, București, Editura Enciclopedică, p. 239–264.
- Ehlich 2004 = Konrad Ehlich, *Phrase averbale, phrase nominale? La constellation sémitique*, în „Syntaxe & sémantique”, 6. *Aux marges de la prédication*, sous la direction de Irtraud Behr et al., Caen Cedex, Presses Universitaires de Caen, p. 103–123.
- Hjelmslev 1968 = Louis Hjelmslev, *Die Sprache*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Hjelmslev 1971 = Louis Hjelmslev, *Le verbe et la phrase nominale*, în *Essais linguistiques*, Paris, Minuit, p. 174–200.
- Ivănescu 1963 = G. Ivănescu, *Gramatica și logica*, I. *Structura logică a gândirii ca factor al structurii morfologice a limbii*, în „Analele Universității din Timișoara”, Seria Științe filologice, I, p. 259–267.
- Ivănescu 1964 = G. Ivănescu, *Gramatica și logica*, II. *Structura gândirii ca factor primar al structurii sintactice a limbii*, în „Analele Universității din Timișoara”, Seria Științe filologice, II, p. 193–219.
- Ivănescu 1965 = G. Ivănescu, *Nume și verb*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani*, București, Editura Academiei, p. 423–426.
- Ivănescu 2004 = G. Ivănescu, *Curs de sintaxa limbii române moderne*, editat, adnotat și prefațat de Oana Popârda, Iași, Editura Junimea.
- Pfister 1976 = Raimund Pfister, *Zur Geschichte der Begriffe von Subjekt und Prädikat*, în „Münchener Studien zur Sprachwissenschaft”, 35, p. 105–119.
- Saussure 1998 = Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, publicat de Charles Bally și Albert Sechehaye, în colaborare cu Albert Riedlinger, ediție critică de Tullio de Mauro, traducere și cuvânt-înainte de Irina Izverna Tarabac, Iași, Editura Polirom.
- Wilmet 1997 = Marc Wilmet, *Grammaire critique du français*, Louvain-la-Neuve, Duculot.

PREDICATE AND COPULA – G. IVĂNESCU'S PERSPECTIVE

ABSTRACT

This article discusses G. Ivănescu's conception of *predication*. As a language phenomenon, the predicate is defined as a statement of something and not as something that is said about a subject. This definition includes also the sentences without a subject and focuses on the linguistic act (the sentence), not on his logic background. According to this view, the *copula* is the main element in the nominal predicate structure and the *predicative* is the specification of the sentence.

Keywords: *G. Ivănescu, grammar, verb, predicate, copula.*

DESPRE CONCEPȚIA STILISTICĂ A LUI G. IVĂNESCU
(SAU DESPRE JUSTEȚEA UNEI RECOMANDĂRI PRIVIND
CERCETAREA STILURILOR)

CRISTINEL MUNTEANU*

În capitolul în care se ocupă de filozofia limbajului la Giambattista Vico, Eugeniu Coșeriu încearcă să explice în ce constă dificultatea de a percepe corect ideile acestui gânditor italian: „Stilul lui Vico este foarte complicat, obscur și adesea încâlcit, lectura textelor sale îl zăpăcește pe cititorul neexperimentat. Numeroasele repetări ale aceleiași idei cu variații sinonimice, adică lipsite de coerență terminologică, îngreunează înțelegerea. Cu toate că și-a rescris continuu opera [...], prezentarea nu devine mai clară și mai concisă, așa cum ne-am așteptat, ci – sub imperiul exuberanței produse de noile idei – din ce în ce mai metaforică și mai neclară” (Coșeriu 2011: 351). În consecință, la începutul demersului său hermeneutic, E. Coșeriu apreciază că, în cazul lui G. Vico, este necesar să apelăm la „un dublu cadru explicativ”: „Pentru o mai bună înțelegere a filozofiei limbajului la Vico, problematizările acestuia trebuie prezentate într-un dublu cadru interpretativ: mai întâi *ex negativo*, pe fundalul unei scheme a treptelor cunoașterii propuse de Leibniz, și apoi în manieră pozitivă, în cadrul propriei gnozeologii a lui Vico” (*ibidem*: 352).

1. *Mutatis mutandis*, cele spuse mai sus pot fi aplicate, într-o anumită măsură, și operei științifice a lui G. Ivănescu, măcar pentru unele locuri ale acesteia. Desigur, o asemenea analogie conține o doză de exagerare; de altminteri, nu am intenționat o comparație între cei doi savanți, Vico și Ivănescu (aproțiați, probabil, și din punct de vedere temperamental), ci avut de gând doar să compar unele aspecte ale scrierilor lor și ale interpretărilor ce pot fi date acestora.

1.1. Într-adevăr, deși nu putem vorbi de o obscuritate de genul celei înregistrate la Vico, și la Ivănescu întâlnim uneori o inconsecvență terminologică (după cum se poate constata și din paragrafele despre limbajul poetic, pe care le vom examina aici) și, pe alocuri, o exprimare oarecum neclară, trădând o ușoară lipsă de rigoare sau de ordine (neajunsuri pe care le-au sesizat ori i le-au reproșat și

* Universitatea „Constantin Brâncoveanu”, Pitești, Calea Bascovului, nr. 2A, România.